

ชุดกิจกรรมแบบสืบเสาะหาความรู้

เรื่อง ดนตรีสี่ภาค กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ (สาระดนตรี)
สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

ชุดที่ 2 ดนตรีพื้นบ้านภาคเหนือ

นายนคร ชอบดี

ตำแหน่ง ครู วิทยฐานะ ครูชำนาญการ
โรงเรียนเทศบาลวัดไทรเหนือ
สำนักงานการศึกษา
เทศบาลนครนครสวรรค์

คำแนะนำการใช้ชุดกิจกรรมสำหรับนักเรียน

ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง ดนตรีสี่ภาค ที่นักเรียนกำลังศึกษาอยู่นี้มีจุดมุ่งหมาย เพื่อให้นักเรียนได้เสริมความรู้ด้านดนตรีพื้นบ้านของไทยในภาคต่าง ๆ ได้รับความรู้ความเข้าใจในเรื่องเครื่องดนตรีพื้นบ้าน เพลงพื้นบ้านและวงดนตรีพื้นบ้าน รวมถึงการแสดงพื้นบ้าน โดยนักเรียนสามารถศึกษาได้ด้วยตนเองและมีครูคอยให้คำแนะนำ โดยขณะที่นักเรียนใช้ชุดกิจกรรมนี้นักเรียนสามารถปรึกษากับเพื่อนหรือสอบถามข้อสงสัยจากครูได้ ซึ่งส่วนประกอบของชุดกิจกรรม มีดังนี้

- (1) คำแนะนำการใช้ชุดกิจกรรมสำหรับนักเรียน
- (2) จุดประสงค์การเรียนรู้/เวลาที่ใช้
- (3) แบบทดสอบก่อนเรียน
- (4) กระดาษคำตอบ
- (5) สารสำคัญ
- (6) ใบกิจกรรม
- (7) ใบความรู้
- (8) แบบทดสอบหลังเรียน

1. นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของดนตรีพื้นบ้านของไทยในภาคเหนือที่แสดงถึงภูมิปัญญาท้องถิ่นได้
2. นักเรียนมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับเครื่องดนตรีพื้นบ้านภาคเหนือ เพลงพื้นบ้านภาคเหนือ วงดนตรีพื้นบ้านภาคเหนือ รวมถึงการแสดงพื้นบ้านภาคเหนือที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมของภาคเหนือพร้อมทั้งยกตัวอย่างการแสดงดนตรีพื้นบ้านภาคเหนือได้
3. สามารถบอกเอกลักษณ์ลักษณะของดนตรีพื้นบ้านภาคเหนือได้

แบบทดสอบก่อนเรียนชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง ดนตรีล้านนา
ชุดที่ 2 ดนตรีพื้นบ้านภาคเหนือ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6
โรงเรียนเทศบาลวัดไทรเหนือ สำนักงานการศึกษาเทศบาลนครนครสวรรค์

คำชี้แจง ข้อสอบเป็นแบบปรนัยเลือกตอบมีทั้งหมด 10 ข้อ

คำสั่ง ให้นักเรียนเลือกคำตอบที่ถูกต้องที่สุดเพียงคำตอบเดียวและทำเครื่องหมาย X ลง
ในกระดาษคำตอบ

1. ดนตรีพื้นบ้าน สะท้อนให้เห็นอะไรบ้าง
 - ก. วิถีชีวิตของคนในท้องถิ่น
 - ข. ประวัติของคนเล่นดนตรี
 - ค. ความหมายของเนื้อเพลง
 - ง. ความไพเราะของเพลง
2. ดนตรีพื้นบ้าน มีลักษณะอย่างไร
 - ก. ทำนองเศร้าสร้อย
 - ข. เนื้อร้องเป็นภาษาท้องถิ่น
 - ค. ใช้เครื่องดนตรีหลายชิ้น
 - ง. เนื้อร้องเป็นภาษากลาง
3. เครื่องดนตรีชนิดใดเป็นเครื่องดนตรีพื้นบ้านภาคเหนือ
 - ก. แคน
 - ข. กลองโนรา
 - ค. สะล้อ
 - ง. พิณ

4. ลักษณะเครื่องดนตรีวงสะล้อ,ซอ,ซึง ส่วนใหญ่เป็นเครื่องดนตรีประเภทใด

ก. ดีด

ข. สี

ค. ดี

ง. ขลุ่ย และ ข ฤก

5. ข้อใดคือวงดนตรีพื้นบ้านภาคเหนือ

ก. วงกาหลอ

ข. วงโปงลาง

ค. วงกลองยาว

ง. วงกลองแอว

6. ข้อใดที่ไม่ใช่เครื่องดนตรีที่ใช้บรรเลงในวงดนตรีพื้นบ้านภาคเหนือ

ก. กลองสะบัดชัย

ข. กลองแอว

ค. กลองชาตรี

ง. กลองตะโกลีโปด

7. สมัยก่อนกลองสะบัดชัยมีหน้าที่อย่างไร

ก. ใช้ตีเล่นในกลุ่มหมู่บ้าน

ข. ใช้ตีแข่งขัน

ค. ใช้ตีตอนออกรบ

ง. ใช้ตีจับสาว

8. ข้อใดไม่ใช่จังหวะของกลองสะบัดชัยในอดีต

- ก. จังหวะชัยเกรี
- ข. จังหวะชัยดิถี
- ค. จังหวะชนะมาร
- ง. จังหวะสามชั้น

9. การแสดงในข้อใดเป็นการแสดงของภาคเหนือ

- ก. เซิ้งกระติบ
- ข. รำโนรา
- ค. พม่ากลองยาว
- ง. ฟ้อนเล็บ

10. วง “ปาดก้อง” ถ้าเปรียบกับวงดนตรีภาคกลางเปรียบได้กับวงดนตรีวงใด

- ก. วงปี่พาทย์ไม้แข็งเครื่องคู่
- ข. วงมโหรี
- ค. วงปี่พาทย์ไม้นวม
- ง. วงปี่พาทย์มอญ

กระดาษคำตอบ

แบบทดสอบก่อนเรียนชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง ดนตรีสี่ภาค

ชุดที่ 2 ดนตรีพื้นบ้านภาคเหนือ ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

ชื่อ-สกุล.....ชั้น.....เลขที่.....

ข้อที่	ก	ข	ค	ง
1				
2				
3				
4				
5				
6				
7				
8				
9				
10				

คะแนนเต็ม 10 คะแนน

คะแนนที่ได้..... คะแนน

ดนตรีพื้นบ้านภาคเหนือเป็นดนตรีที่ใช้บรรเลงประกอบการขับร้องและ
ประกอบการฟ้อนรำต่าง ๆ มีทั้งการบรรเลงแบบเดี่ยวและรวมวง รวมถึงการขับ
ร้องโดยไม่ใช้ดนตรีประกอบเพื่อสร้างความสนุกสนานรื่นเริง ด้วยทำนองที่ไพเราะ
นุ่มนวล อ่อนหวาน ซึ่งถือว่าเป็นเอกลักษณ์ที่สะท้อนให้เห็นถึงวัฒนธรรมและวิถี
ชีวิตความเป็นอยู่ของภาคเหนือที่มีชีวิตที่เรียบง่ายอยู่กับธรรมชาติ เครื่องดนตรีที่
ใช้ ได้แก่ สะล้อ ซึ่ง กลองสะบัดชัย กลองตั้งโนง กลองเต่งทึง พิณเพี้ยะ ขลุ่ย
เป่ ตะโloodโป๊ด เป็นต้น

ใบความรู้

เรื่อง ประวัติความเป็นมาของดนตรีพื้นบ้านภาคเหนือ

ดนตรีพื้นบ้านภาคเหนือ ในยุคแรกจะเป็นเครื่องดนตรีประเภทตี ได้แก่ ท่อนไม้กลอง ที่ใช้ประกอบพิธีกรรม ในเรื่องภูตผีปีศาจและเจ้าป่า เจ้าเขา จากนั้น ได้มีการพัฒนาโดยนำหนังสัตว์มาจึงที่ปากท่อนไม้กลองไว้กลายเป็นเครื่องดนตรีที่ เรียกว่ากลอง ต่อมามีการพัฒนารูปแบบของกลองให้แตกต่างออกไป เช่น กลองที่ จึงปิดด้วยหนังสัตว์เพียงหน้าเดียว ได้แก่ กลองร่ำมะนา กลองยาว กลองแอว และ กลองที่จึงด้วยหนังสัตว์ทั้งสองหน้า ได้แก่ กลองมองเซิง กลองสองหน้า และ ตะโพนมอญ นอกจากนี้ยังมีเครื่องตีที่ทำด้วยโลหะ เช่น ฆ้อง ฉิ่ง ฉาบ ส่วนเครื่อง ดนตรีประเภทเป่า ได้แก่ ขลุ่ย ปี่แน ปี่มอญ และเครื่องสี ได้แก่ สะล้อลูก 5 สะล้อ ลูก 4 และ สะล้อ 3 สาย และเครื่องดีด ได้แก่ พิณเปี๊ยะ และซึง 3 ขนาด คือ ซึงน้อย ซึงกลาง และซึงใหญ่ สำหรับลักษณะเด่นของดนตรีพื้นบ้านภาคเหนือ คือ มีการนำ เครื่องดนตรีประเภท ดีด สี ตี เป่า มาผสมวงกันให้มีความสมบูรณ์และไพเราะ โดยเฉพาะในด้านสำเนียงและทำนองที่พลิ้วไหวตามบรรยากาศ ความนุ่มนวลอ่อน ละมุนของธรรมชาติ นอกจากนี้ยังมีการผสมทางวัฒนธรรมของชนเผ่าต่าง ๆ และ ยังเชื่อมโยงกับวัฒนธรรมในราชสำนักทำให้เกิดการถ่ายทอด และการบรรเลงดนตรี ได้ทั้งในแบบราชสำนักของคุ้มและวัง และแบบพื้นบ้านมีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น ดนตรีพื้นบ้านภาคเหนือมีทั้งการบรรเลงแบบเดี่ยวและรวมวง รวมถึงการขับร้อง โดยไม่ใช่ดนตรีประกอบ เมื่อฟังดนตรีของภาคเหนือจะรู้สึกถึงความนุ่มนวล อ่อนหวาน สะท้อนให้เห็นวัฒนธรรมและวิถีความเป็นอยู่ของชาวเหนือที่มีชีวิต เรียบง่าย อยู่กับธรรมชาติ

เรื่อง ดนตรีพื้นบ้านภาคเหนือ

จุดประสงค์

1. เพื่อให้ทราบถึงที่มาของดนตรีพื้นบ้านภาคเหนือ
2. เพื่อให้ทราบถึงเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นของดนตรีพื้นบ้านภาคเหนือ

วัสดุอุปกรณ์และสื่อการเรียนรู้

1. ชุดกิจกรรม
2. ภาพการแสดงดนตรีพื้นบ้านภาคเหนือ

วิธีปฏิบัติกิจกรรม

1. ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันวิเคราะห์และอภิปรายภาพแล้วตอบคำถาม
2. ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มออกมานำเสนอผลงานหน้าชั้นเรียน กลุ่มละ 2 – 3 นาที

ใบกิจกรรมที่ 1.1

ภาพที่ 1 ที่มา : <http://www.chiangrai.ru.ac.th/app/app/Culture8.html>

1. จากภาพนักเรียนเห็นอะไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

2. นักเรียนมีความคิดเห็นอย่างไรเกี่ยวกับวงดนตรีในภาพ เพราะเหตุใด

.....

.....

.....

.....

ใบความรู้

เรื่อง เครื่องดนตรีพื้นบ้านภาคเหนือ

เครื่องดนตรีพื้นบ้านภาคเหนือประเภทดีด

ภาพที่ 2 ที่มา : <http://www.weloveshopping.com/shop/client/000052/lannamusic/LM-S2.jpg>

ซึ่งเป็นเครื่องสายชนิดหนึ่งใช้บรรเลงด้วยการดีด ทำด้วยไม้สักหรือไม้เนื้อแข็ง มีช่องเสียงอยู่ด้านหน้ากำหนดระดับเสียงด้วยนมเป็นระยะ ๆ ดีดด้วยเขาสัตว์ บาง ๆ มีสายทำด้วยโลหะ เช่น ลวดหรือทองเหลือง (เดิมใช้สายไหมพัน) 2 สาย

ภาพที่ 3 ที่มา : <http://sv6.postjung.com/wb/data/530/530620-topic-ix-1.gif>

พิณเปี้ยวหรือพิณเพี้ยว หรือบางทีก็เรียกว่า เพี้ยวหรือเปี้ยว กะโหลกทำด้วยกะลามะพร้าว เวลาตีเคาะกะโหลกประกบติดไว้กับหน้าอก ขยับเปิด-ปิด เพื่อให้เกิดเสียงกังวานตามต้องการ สมัยก่อนหนุ่มสาวเหนือนิยมเล่นดีดคลอการขับร้อง ในขณะที่ไปเกี่ยวสาวตามหมู่บ้านในยามค่ำคืน ปัจจุบันมีผู้เล่นได้น้อยมาก

เครื่องดนตรีพื้นบ้านภาคเหนือประเภทสี

ภาพที่ 4 ที่มา : <http://tkapp.tkpark.or.th/stocks>

สะล้อ สะ ล้อหรือ ทะล้อ เป็นเครื่องสายบรรเลงด้วยการสี ใช้คัน ชักอิสระ ตัวสะล้อที่เป็นแหล่งกำเนิดเสียง ทำด้วยกะลามะพร้าว ตัดและปิดหน้าด้วยไม้บางๆ มีช่องเสียงอยู่ด้านหลัง คันสะล้อทำด้วย ไม้สัก หรือ ไม้เนื้อแข็งอื่นๆ โดยปกติจะ ยาวประมาณ 60 เซนติเมตร ลูกบิดอยู่ด้านหน้านิยม ทำเป็นสองสาย แต่ที่ทำเป็นสามสายก็มีสาย ทำด้วยลวด (เดิมใช้สายไหมพัน) สะล้อมี 3 ขนาด คือ สะล้อเล็กสะล้อกลาง และสะล้อใหญ่ 3 สาย

เครื่องดนตรีพื้นบ้านภาคเหนือประเภทตี

ภาพที่ 5 ที่มา : <http://suzasunarat.files.wordpress.com/2012/01/27.jpg>

กลองสะบัดชัยโบราณ เป็นกลองที่มีมานานแล้วนับหลายศตวรรษ ในสมัยก่อนใช้ตียามออกศึกสงครามเพื่อเป็นสิริมงคลและเป็นขวัญกำลังใจให้แก่เหล่าทหารหาญในการต่อสู้ให้ได้ชัยชนะทำนองที่ใช้ในการตีกลองสะบัดชัยโบราณมี 3 ทำนอง คือ ชัยเกรี, ชัยคติ และชนะมาร

ภาพที่ 6 ที่มา : <http://www.bs.ac.th/musicthai/img40.jpg>

กลองเต่งถึง เป็นกลองสองหน้า ทำด้วยไม้เนื้อแข็ง เช่น ไม้แดง หรือไม้เนื้ออ่อน เช่น ไม้ขนุน หน้ากลองึงด้วยหนังวัว มีขาสำหรับใช้วางตัวกลองใช้ประสมกับเครื่องดนตรีอื่นๆ เพื่อเป็นเครื่องประกอบจังหวะ

ภาพที่ 7 ที่มา : <http://cdn.gotoknow.org/assets/media/files/>

ตะโล้ดโป้ดหรือมะหลดปด เป็นกลองสองหน้า ขนาดยาวประมาณ 100 เซนติเมตร หน้ากลองึงด้วยหนังโยงเร่งเสียงด้วยเชือกหนังหน้าด้านกว้างขนาด 30 เซนติเมตรด้านแคบขนาด 20 เซนติเมตร หุ่นกลองทำ ด้วยไม้เนื้อแข็งหรือเนื้ออ่อน ตีด้วยไม้หุ้มนวม มีจีจ่า (ข้าวสุกบดผสมจีเจ้า) ถ่วงหน้า

ภาพที่ 8 ที่มา : http://img.tarad.com/shop/f/fahham/img-lib/spd_20121219110742_b.jpg

กลองตั้งโนง เป็นกลอง ที่มีขนาดใหญ่ที่สุด ตัวกลองจะยาว มากขนาด 3-4 เมตรก็มี ใช้ตีเป็นอาณัติสัญญาณประจำวัดและใช้ในกระบวนแห่กระบวนพ็อนต่างๆ ประกอบกับตะหลดปด ปี่แน ฉาบใหญ่ และฆ้องหุ่ย ใช้ตีด้วยไม้ เวลาเข้าขบวนจะมีคนหาม

เครื่องดนตรีพื้นบ้านภาคเหนือประเภทเป่า

ภาพที่ 9 ที่มา : <http://tkapp.tkpark.or.th/stocks>

ขลุ่ย เป็นเครื่องดนตรีโบราณของไทยชนิดหนึ่ง สันนิษฐานว่าอาจจะเกิดขึ้นก่อนหรือในสมัยกรุงสุโขทัยเป็นราชธานี ร่วมสมัยกับเครื่องดนตรีประเภท กลอง ฆ้อง กรับ พิณเพียะ แคน ขลุ่ย ปี่ ซอ และกระจับปี่ แต่มีหลักฐานชัดเจนปรากฏในกฎมนเทียรบาลสมัยพระบรมไตรโลกนาถ แห่งกรุงศรีอยุธยาว่าห้ามร้องเพลงหรือเป่าขลุ่ย เป่าปี่ สีซอ คีตกกระจับปี่ คีตกจะเข้ คีตะโพนในเขตพระราชฐานก่อนที่จะมาเป็นขลุ่ยอย่างที่ปรากฏรูปร่างในปัจจุบัน ขลุ่ยได้ผ่านการวิวัฒนาการมาเป็นระยะเวลายาวนาน มาจากปี่อ้อซึ่งตัวปี่หรือเลาทำจากไม้รวกท่อนเดียวไม่มีข้อ และมีลิ้นซึ่งทำด้วยไม้อ้อลำเล็กสำหรับเป่าให้เกิดเสียง หลังจากนั้นจึงปรับเปลี่ยนรูปร่าง และวิธีเป่าจนกลายมาเป็นขลุ่ยอย่างที่เรียกกันในปัจจุบันนี้ว่าเป็นขลุ่ยเพียงออ

ปัจจุบันขลุ่ยที่ยังมีผู้นิยมเล่นมากที่สุด มี 3 ประเภท คือ

1. ขลุ่ยเพียงออ
2. ขลุ่ยหลีบ
3. ขลุ่ยอู้

ภาพที่ 10 ที่มา : <http://www.thaigoodview.com/node/17170?page=0,6>

ขลุ่ยอู้

เป็นขลุ่ยที่มีขนาดใหญ่ที่สุด ความยาวประมาณ 23 นิ้ว มีระดับเสียงต่ำสุด และเป็นขลุ่ยที่มีเสียงต่ำที่สุดคือต่ำกว่าเสียงโดต่ำของขลุ่ยเพียงออ 2-3 เสียง และมีลักษณะพิเศษที่ต่างจากขลุ่ยเพียงออ และขลุ่ยหลีบ คือมีรูที่ทำให้เกิดเสียง 6 รู เมื่อปิดนิ้วทุกนิ้ว เป่าแล้วจะได้เสียง "ซอล" ต่ำกว่าขลุ่ยเพียงออ 3 เสียงนิยมใช้ในวงปี่พาทย์ดึกดำบรรพ์

ขลุ่ยเพียงออ

เป็นเครื่องดนตรีไทย ประเภทเครื่องเป่าชนิดไม่มีลิ้น ทำจากไม้รวกปล้องยาวๆ ด้านหน้าเจาะรูเรียงกัน สำหรับปิดเปิดเพื่อเปลี่ยนเสียง ตรงที่เป่าไม่มีลิ้นแต่มีดาก ซึ่งทำด้วยไม้ไผ่หรือเหล็กเป็นท่อนกลมๆ ยาวประมาณ 2 นิ้ว สอดลงไปอุดที่ปากของขลุ่ย แล้วบากด้านหนึ่งของดากเป็นช่องสี่เหลี่ยมเล็กๆ เราเรียกว่า ปากนกแก้ว เพื่อให้ลมส่วนหนึ่งผ่านเข้าออกทำให้เกิดเสียงขลุ่ยลมอีกส่วนจะวิ่งเข้าไปปลาย

ขลุ่ยประกอบกับนิ้วที่ปิดเปิดบังคับเสียงเกิดเป็นเสียงสูงต่ำตามต้องการในปากนกแก้วลงมาเจาะ 1 รู เรียกว่า รูนิ้วค้ำ เวลาเป่าต้องใช้หัวแม่มือค้ำปิดเปิดที่รูนี้ บางเลาด้านขวาเจาะเป็นรูเยื่อ ปลายเลาขลุ่ยมีรู 4 รู เจาะตรงกันข้ามแต่เหลื่อมกัน เล็กน้อย ใช้สำหรับร้อยเชือกแขวนเก็บหรือคล้องมือจึงเรียกว่า รูร้อยเชือก รวมขลุ่ยเลาหนึ่งมี 14 รูด้วยกัน

ขลุ่ยหลีบ

จัดเป็นขลุ่ยที่มีขนาดเล็กที่สุดในบรรดาขลุ่ยไทยทั้งหมด มีความยาวประมาณ 25 เซนติเมตร มีเสียงสูง ใช้ในการบรรเลงในวงมโหรีเครื่องคู่ เครื่องใหญ่ และวงเครื่องสายเครื่องคู่ โดยเป็นเครื่องนำในวงเช่นเดียวกับระนาด หรือซอด้วง นอกจากนี้ยังใช้บรรเลงในวงเครื่องสายปี่ชวา โดยบรรเลงเป็นพวกหลังเช่นเดียวกับซออู้ เป็นขลุ่ยที่มีขนาดเล็กที่สุด ความยาวประมาณ 12 นิ้ว เป็นเครื่องดนตรีประเภทเครื่องนำ (เช่นเดียวกับระนาดเอก และ ซอด้วง) ในวงมโหรีและวงเครื่องสายเครื่องคู่ และใช้เป็นเครื่อง ตามในวงเครื่องสายปี่ชวาเมื่อปิดนิ้วหมดทุกนิ้ว เป่าแล้วจะได้เสียง "ฟา" สูงกว่าขลุ่ยเพียงออ 4 เสียง

ภาพที่ 11 ที่มา : http://img.kapook.com/u/pirawan/Travel/6_1.jpg

ปี่ เป็นปี่ลิ้นเดียว ที่ตัวลิ้นทำด้วย โลหะเหมือนลิ้นแคน ตัวปี่ทำด้วยไม้ซาง ที่ปลายข้างหนึ่ง ฝังลิ้นโลหะไว้เวลาเป่าใช้ปากอม ลิ้นที่ปลายข้างนี้ อีกด้านหนึ่ง

เจาะรู บังคับเสียงเรียงกัน 6 รู ใช้ปิดเปิดด้วยนิ้วมือทั้ง 2 นิ้ว เพื่อให้เกิดทำนองเพลง มี 3 ขนาด ได้แก่ ขนาดใหญ่เรียก ปี่แม่ ขนาดรองลงมา เรียก ปี่กลาง และขนาดเล็ก เรียก ปี่ก้อย นิยม บรรเลงประสมเป็นวงเรียก วงจุมปี หรือปี่จุม หรือบรรเลงร่วมกับ ซึงและสะล้อ

ภาพที่ 12 ที่มา : <http://3.bp.blogspot.com/-AfdeJQ5alSM/UvZDT7Q0irI/>

ปี่แน มีลักษณะคล้ายปี่ไฉนหรือปี่ชวาแต่มีขนาดใหญ่กว่าเป็นปี่ประเภทลิ้นคู่ทำด้วยไม้เนื้อแข็ง มีรูบังคับเสียง เช่นเดียวกับปี่ใน นิยมบรรเลงในวงประกอบกับซ้อง กลอง ตะโพนและกลองแอว เช่น ในเวลาประกอบพิธีการพืชมงคล เป็นต้น มี 2 ขนาด ได้แก่ ขนาดเล็กเรียก แนน้อย ขนาดใหญ่ เรียก แนหลวง

ใบกิจกรรมที่ 2

เรื่อง เครื่องดนตรีพื้นบ้านภาคเหนือ

จุดประสงค์

1. อธิบายและแยกประเภทของเครื่องดนตรีพื้นบ้านภาคเหนือได้
2. สามารถฟังและบอกเสียงเครื่องดนตรีพื้นบ้านภาคเหนือได้

วัสดุอุปกรณ์และสื่อการเรียนรู้

1. ชุดกิจกรรม
2. แผ่นภาพเครื่องดนตรีพื้นบ้านภาคเหนือ
3. CD เสียงเครื่องดนตรีพื้นบ้านภาคเหนือ

วิธีปฏิบัติกิจกรรม

1. ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มแยกประเภทของเครื่องดนตรีพื้นบ้านภาคเหนือ
2. ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มระบุเสียงเครื่องดนตรีพื้นบ้านภาคเหนือที่ได้ยินได้ถูกต้อง
3. ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มระบุลักษณะรูปร่างของเครื่องดนตรีไทยในภาคเหนือ

ใบกิจกรรมที่ 2.1

ให้นักเรียนแยกประเภทของเครื่องดนตรีพื้นบ้านภาคเหนือ ต่อไปนี้

เครื่องดีด	เครื่องสี	เครื่องตี	เครื่องเป่า

ใบกิจกรรมที่ 2.2

ให้นักเรียนฟังเสียงเครื่องดนตรีพื้นบ้านภาคเหนือแล้วให้นักเรียนระบุว่า
เสียงที่ได้ฟังเป็นเครื่องดนตรีชนิดใด

เสียงที่ 1.

เสียงที่ 2.

เสียงที่ 3.

เสียงที่ 4.

เสียงที่ 5.

ใบกิจกรรมที่ 2.3

ศึกษา ค้นคว้าเพิ่มเติมเกี่ยวกับลักษณะของเครื่องดนตรีไทย

1. ระบุรูปร่าง ลักษณะของเครื่องดนตรีไทยในภาคเหนือที่เห็นและได้ยินในชีวิตประจำวัน

แนวคำตอบ

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. แบ่งกลุ่มนักเรียนออกเป็น 4 กลุ่ม ศึกษา ค้นคว้า เรื่อง ดนตรีพื้นบ้านไทยในภาคเหนือประเภทดีด สี ดี เป่า พร้อมนำเสนอผลงานหน้าชั้นเรียน

แนวคำตอบ

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ใบความรู้

เรื่อง เพลงพื้นบ้านภาคเหนือ

เพลงพื้นบ้าน หมายถึง เพลงที่ชาวบ้านในท้องถิ่นนั้น ๆ ประดิษฐ์แบบแผนการร้องเพลง ไปตามความนิยม และสำเนียงภาษาพูดในท้องถิ่นของตน นิยมร้องเล่นกันในเทศกาลหรืองานที่มีการชุมนุมรื่นเริง เช่น ตรุษ สงกรานต์ ขึ้นปีใหม่ ทอดกฐิน ทอดผ้าป่า และในการลงแขกเกี่ยวข้าว นวดข้าว เป็นการเล่นที่สืบทอดกันมา

เนื้อความของเพลงพื้นบ้านที่นิยมร้องกัน มักจะเป็นการเกี่ยวพาราสีระหว่างชายหญิง ปะทะคารมกัน ในด้านสำนวนโวหาร สิ่งสำคัญของการร้องคือ การด้นกลอนสด ร้องแก้กันด้วยปฏิภาณไหวพริบ ทำให้เกิดความสนุกสนานทั้งสองฝ่าย

เพลงพื้นบ้านภาคเหนือ เป็นเพลงที่ให้ความรู้สึกนุ่มนวล อ่อนหวาน แสดงให้เห็นถึงชีวิตความเป็นอยู่ที่เรียบง่าย และมีความสนุกสนาน บางครั้งอาจบรรยายถึงบรรยากาศธรรมชาติของท้องถิ่นนั้นด้วย เพลงที่นิยมร้องเล่นกัน ได้แก่ เพลงขอ เพลงจ้อย เพลงหมู่เฮาจาวเหนือ เพลงดวงดอกไม้

เพลงจ้อย เป็นเพลงภาษาพื้นบ้านที่ขับร้องขึ้นเพื่อฟังกันเอง นิยมร้องเล่นกันในหมู่หนุ่มสาวระหว่างเดินเล่นในหมู่บ้าน ในกลุ่มหนุ่ม ๆ จะใช้เพลงจ้อยเพื่อเย้ยเยียนบ้านสาวที่ตนเองหมายปองไว้ เป็นการบรรยายความในใจและให้สาวจำเสียงได้ โดยใช้ภาษาที่อ่อนหวานนุ่มนวล

เพลงขอ เป็นเพลงที่ร้องโต้ตอบเกี่ยวพาราสีกันระหว่างชายหญิง เป็นการแก้

คารมกัน

เพลงหมู่เฮาจาวเหนือ

(สร้อย) หมู่เฮาหมู่เฮาจาวเหนือ เฮาต่างฮักเกรื่อ เจื่อจ๊าดหมู่เฮา ถึงจะอยู่
ดินแดนแคว้นใด (ซ้ำ) เฮาฮักกัน เฮาหันใจ เฮาฮู้ใจในหมู่เฮา

จากปิงว้าง ทั้งยมและน่านห่างกัน แต่ใจนั้นแน่นแฟ้นในหมู่เฮา ฮู้กำเมืองฮู้
เรื่องฟังม่วน ฮ้องเอิ้นเงินจวน ล้วนมีใจฮ่วมหมู่เฮา แอ้วหาจ้าเต็งเป็งปา กุ๊นเกย
เจยหน้าหาสู่หมู่เฮา (สร้อย)

ฮ่วมทำบุญ สุนตานกู้บ้านงานปอย ฮ่วมฮิตฮอยฮักษาในหมู่เฮา ประเพณีทุก
ปีดีเด่นวัดวามเย็น ถือเป็นดีเป็งหมู่เฮา บ้านเมืองของเฮางามดีถือเป็นเมืองดีฮัก
ของหมู่เฮา (สร้อย)

ลูกจาวเหนือ เจื่อจ๊าดข้าวนี้้งแน่นเหนียว ต่างกลมเกลียวกันไว้ในหมู่เฮา หื้อ
คนชมนิยมลือเลื่อง สมเป็นคนเมือง ฮักเมืองฮักเกียรติหมู่เฮา แจ่มใส่น้ำใจไมตรี
เหมือนน้องเหมือนพี่นี้แหละหมู่เฮา (สร้อย)

เพลงขอ ทำนองขอละม้ายหญิง

น้อยมานพอายจะมาเป็นคู่	พี่มานพ ที่จุมมาเป็นคู่
อายช่างมีความรู้ ดิดตัวท่องเที่ยว	พี่มีความรู้บ้างไหม
จะมาเป็นผัวมันต้องมีปัญญา	ที่จะมาเป็นสามีต้องมีความรู้ปัญญา
ถ้าบ่หมีวิชาเอากันตั้งบ่ได้	ถ้าไม่มีวิชา แต่งงานกันไม่ได้
หากมานพจะมาเป็นผัว	หากมานพจะมาเป็นสามี
ตัวจะต้องมีความรู้เอาไว้	พี่ต้องมีความรู้เอาไว้
หน้าตาจะหลวก ถ้าใจกำนบได้	หน้าตาก็นฉลาด ถ้าใช้ทำงานไม่ได้
แล้วใครจะเอาอายมานอนโดย	แล้วใครจะเอาพี่มานอนด้วย
น้อยมานพจะมาเป็นคู่	พี่มานพจะมาเป็นคู่
ถ้าบ่หมีความรู้ ข้ำเจ้าตั้งบ่เอาเป็นผัว	ถ้าไม่มีความรู้ น้องก็ไม่เอามาเป็นสามี
สมัยเดียวอื่บ่บ่ต้องตั้งกั้ว	สมัยปัจจุบันนี้ น้องบ่ต้องกลั้ว
บ่มีความรู้ดิดตัวเอากันตั้งบ่ได้	ไม่มีความรู้ดิดตัวแต่งงานกันไม่ได้
พ่อแม่ข้ำเจ้าตั้งบ่เปิงใจ	พ่อแม่ของน้องจึงไม่พอใจ
กั้วเอาของไปชุบบ่ตาย กั้วอับ กั้วอาย	กลัวว่าจะเอากันไปใช้เปล่าๆ
ไปแพวปี แพวน้อง จิมเหล่นอ	กลัวจะอายไปถึงพี่น้อง

เพลงดวงดอกไม้

หลอนเดียวเดินออกห้วยภูผา ข้าล่องตวยมาเข้าดงป่าไม้
คิดซึ่งขับเพลงห้าวอกำให้ ส่งเจ้าดวงดอกไม้ไปเป็นเมียนาย
ขบวนล้อเกวียนเป็นเส้นเป็นสาย บนหินดินทรายเป็นสอยส่องกว้าง
จะต้องไปไกลห่าง ในวันนี้แล้ว

โอ้แม่ญึงเฮย เจ้าแก้วดวงตา ข้าเจียมปัญญา ข้ามันต่ำต้อย
บ่เทียมเจ้านาง สักเท่าเก้งก้อย วาสนาข้าน้อย บ่มีสีมีเงิน
สดับเสียงซึ่ง ข้าเจ้าสรรเสริญ หือม่วนใจเพลิน บ่ดีอำให้
จะเป็นลมเป็นไข้ ฟังกำไว้เนอ

แม่ญึงเฮย ออกเฮือนมีฝัว เวียกกำนงานครัว หือดีอวดได้
อิหาเก็บหอม ถ่อมตัวนอบไหว ฐักกินจักใจ ฐักษาเงินออน
บ่นอนก่อนฝัว แจ้งมาตื่นก่อน บ่เจือกำบอน ปากคนนอกบ้าน
บ่สะลิดจิตส้าน โบราณว่าไว้

เด่นดวงเดือน แจ่มจำเวหน สายลมบน ปัดเย็นเยือกแล้ว
หอมดอกชะยอม เจ้าดวงดอกแก้ว เสียงไก่ขันแล้ว ข้าขออำลา
อยู่บุญกำจุน อยู่บุญฐักษา ลืมสีคำมา จีข้าต่ำได้
จะยินดีอำให้ คนเดียวแล้วเนอ...

ใบกิจกรรมที่ 3

เรื่อง เพลงพื้นบ้านภาคเหนือ

จุดประสงค์

1. บอกประเภทของเครื่องดนตรีพื้นบ้านภาคเหนือจากเพลงพื้นบ้านที่ได้ฟัง
2. สามารถบอกความรู้สึกเมื่อได้ฟังเพลงพื้นบ้านภาคเหนือ

วัสดุอุปกรณ์และสื่อการเรียนรู้

1. ชุดกิจกรรม
2. CD เพลงพื้นบ้านภาคเหนือ

วิธีปฏิบัติกิจกรรม

1. ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มฟังเพลงพื้นบ้านภาคเหนือและระบุว่าเครื่องดนตรีไทยภาคเหนือใดบ้าง
2. ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มบอกความรู้สึกเมื่อได้ฟังเพลงพื้นบ้านภาคเหนือ

ใบกิจกรรมที่ 3.1

หลังจากที่นักเรียนได้ฟังเพลงพื้นบ้านภาคเหนือ นักเรียนคิดว่ามีเครื่องดนตรี
พื้นบ้านภาคเหนือประเภทใดบ้างและนักเรียนมีความรู้สึกอย่างไรเมื่อได้ฟัง

ชื่อเพลง.....

จังหวะเพลง

ช้า

เร็ว

ประกอบด้วยเครื่องดนตรีพื้นบ้านภาคเหนือ ดังนี้

.....

.....

.....

เนื้อเพลงแสดงถึงวิถีชีวิตคนในด้านใด

.....

.....

.....

เมื่อนักเรียนได้ฟังเพลงพื้นบ้านภาคเหนือแล้ว นักเรียนมีความรู้สึกอย่างไร

.....

.....

.....

ใบความรู้

เรื่อง วงดนตรีพื้นบ้านภาคเหนือ

ภาพที่ 13 ที่มา : http://www.m-culture.in.th/moc_new/album/169105/วงสะล้อ-ซอ-ซิ่ง/

วงสะล้อ-ซิ่ง (วงสะล้อ ซอ ซิ่ง) เป็นวงที่มีเสียงจากเครื่องสายเป็นหลัก นิยมใช้เล่นกันตามท้องถิ่นภาคเหนือทั่วไป จำนวนเครื่องดนตรีที่ใช้ประสมวงไม่แน่นอน แต่จะมีสะล้อและซิ่งเป็นหลักเสมอ มีเครื่องดนตรีอื่นๆที่ เข้ามาประกอบ เช่น ปี่ก้อยหรือขลุ่ย กลองเต่งถึง ฉิ่ง ฉาบ ใช้บรรเลงเพลงพื้นบ้านที่ไม่มีการขับร้อง เช่น เพลงปราสาทไหว เพลงล่องแม่ปิง เป็นต้น และสามารถใช้นับบรรเลงเพลงสมัยใหม่ก็ได้

ภาพที่ 14 ที่มา : <http://learn.wattano.ac.th/digitallib/FolkArts/peejoom.htm>

วงปี่จุม (ปี่จุม) เป็นวงดนตรีที่ใช้เล่นประกอบการแสดง“ซอ”ของ
ภาคเหนือมีปี่เป็นชุดซึ่งมี 3 แบบคือปี่จุม 3 ปี่จุม 4 และปี่จุม 5

ปี่จุม 3 หมายถึง การใช้ปี่ 3 ขนาด เป่าประสานเสียงกัน ได้แก่ ปี่แม่ ปี่กลาง

ปี่จุม 4 หมายถึง การใช้ปี่ 4 ขนาด เป่าประสานเสียงกัน ได้แก่ ปี่แม่ ปี่กลาง
ปี่ก้อยและปี่ตัด(ปี่เล็ก) และปี่ก้อย

ปี่จุม 5 หมายถึง การใช้ปี่ 5 ขนาด เป่าประสานเสียงกัน โดยเพิ่มปี่ขนาดเล็ก
สุดเข้ามาอีกหนึ่งเลา แต่โดยปกติไม่ค่อยนิยมกันเพราะใช้ปี่จุม 3 หรือจุม 4 ก็ได้
เสียงประสานกันที่ไพเราะอยู่แล้ว

ตำแหน่งการจัดวงแบบ ปี่จุม 4

ปี่ก้อย

ช่างซอหญิง

ช่างซอชาย

ปี่กลาง

ปี่เล็ก

ปี่แม่

ซึง

ภาพที่ 15 ที่มา : http://www.cmvmedia.com/news/uploaded_files/1344177856_9618.jpg

วงแห่กลองตึงโนง (กลองแหว)

กลองตึงโนง โดยปกติจะบรรเลงร่วมกับกลองตะหลดปด ฉาบ และฆ้อง โดยตีเป็นเครื่องประกอบจังหวะ ซึ่งในบางโอกาสที่ต้องการความอลังการ ก็มักใช้เครื่องเป่าที่มีเสียงดังประกอบด้วยนั่นคือ แฉ ซึ่งมีสองเลา ได้แก่ แฉน้อย และแฉหลวง บางครั้ง การประสมวงอาจจะมีการเพิ่มเครื่องประกอบจังหวะ และชื่อเรียกเปลี่ยนไปตามความนิยมของท้องถิ่น ดังนี้

วงกลองตึงโนง ประกอบด้วย กลองตึงโนง กลองตะหลดปด ฆ้องโหม่ง ฆ้องอูย สว่า (ฉาบใหญ่) แฉน้อย และแฉหลวง

วงกลองเป็งโหม่ง ประกอบด้วย กลองตึงโนง กลองตะหลดปด ฆ้องโหม่ง ประมาณ 3 - 5 ใบ ฆ้องอูย (ฆ้องหุ่ย) สว่า แฉน้อย และแฉหลวง

วงตักเส้ง ประกอบด้วย กลองตึงโนง กลองตะหลดปด ฆ้องโหม่ง ฆ้องอูย แฉน้อย แฉหลวง และฉิ่ง

วงกลองอืด ประกอบด้วย กลองตึงโนง กลองตะหลดปด ฆ้องโหม่ง 3 - 5 ลูก ฆ้องอูย แฉน้อย แฉหลวง พานหรือฟ่าง (ฆ้องไม่มีปี่ม) และฉิ่ง

ภาพที่ 16 ที่มา : <http://www.bloggang.com/data/abird/picture/1310054134.jpg>

วงกลองสะบัดชัย บทบาทและหน้าที่เดิมของ กลองสะบัดชัยในสมัยก่อน ใช้ตีตอนออกรบ ทำนองที่ใช้ในการตี มี 3 ทำนอง คือ ชัยเกริ, ชัยคติ และชนะมาร นอกจากการนั้นกลองสะบัดชัยยังมีหน้าที่ตีเพื่อความรื่นเริงในงานต่างๆ สำหรับ กษัตริย์หรือเจ้าเมือง ต่อมานำมาตีให้ชาวบ้านรับรู้พิธีของศาสนา ในงานบุญ ต่างๆ จังหวัดในการตีแบบเดิมที่ติดอยู่กับที่ในหอกลองของวัดมีลักษณะต่าง ๆ กันตาม โอกาสดังนี้

1. ตีเรียกคน เช่นมีงานประชุมหรืองานของส่วนรวมที่ต้องช่วยกันทำ ลักษณะนี้จะตีเฉพาะกลองใหญ่ โดยเริ่มจังหวะช้า และเร่งเร็วขึ้น
2. ตีบอกเหตุฉุกเฉิน เช่นไฟไหม้ ไล่ขโมย จะตีเฉพาะกลองใหญ่และมี จังหวะเร่งเร็วติด ๆ กัน
3. ตีบอกวันพระ วันโกน ลักษณะนี้จะตีทั้งกลองใหญ่และลูกตุบ(กลองใบเล็ก) มีฉาบและฆ้องประกอบจังหวะด้วย จังหวะหรือทำนองในการตีที่เรียกว่า 'ระบำ' มี 3 ทำนองคือ

3.1 ปูชา (ออกเสียง-ปู้จา) มีจังหวะช้า ใช้ฆ้องโหม่งและฆ้องหุ่ย

ประกอบ

3.2 สะบัดชัย มีจังหวะปานกลาง ใช้ฆ้องโหม่ง ฆ้องหุ่ย และฆ้องเล็ก

ประกอบ

3.3 ล่องน่านมีจังหวะเร็วใช้ฆ้องเล็กประกอบ

ภาพที่ 17 ที่มา : <http://amelie-jaaoo.blogspot.com/2012/01/blog-post.html>

วงกลองมอชิง

กลองมอชิง คือ กลองที่ชิงด้วยหนังทั้งสองหน้ามีสายโยงเร่งเสียง รูปร่างคล้ายตะโพนมอญ ไม่มีขาตั้ง แต่มีสายร้อยสำหรับคล้องคอเวลาตี เฉพาะคำว่า “มอชิง” เป็นภาษาไทยใหญ่โดยที่ คำว่า “มอ” แปลว่า “ฆ้อง” ส่วน “ชิง” แปลว่า “ชุด” กลองมอชิงจึงหมายถึงกลองที่ใช้ฆ้อง เป็นชุด เพราะวงกลองมอชิงจะเน้นเสียงฆ้องเป็นหลักใหญ่

การประสมวงกลองมอชิง

ใช้กลองมอชิง 1 ลูก ฉาบขนาดใหญ่ 1 คู่ ฆ้องขนาดใหญ่และเล็กกลดหลั่นลงไปประมาณ 5 - 9 ใบ ขณะบรรเลงกลองมอชิงจะตีรับกับฉาบ โดยลักษณะ

อาการ ล้อทางเสียง แบบหลอกล่อกันไป ในขณะที่มีเสียงฆ้องเป็นตัวกำกับจังหวะ ซึ่งมีบางแห่งเพิ่มฉิ่งตีกำกับจังหวะไปพร้อมกับฆ้องด้วย

ภาพที่ 18 ที่มา : <http://www.oknation.net/blog/vihokpludtin/2007/09/25/entry-1>

วงกลองปูเจ้า

วงกลองปูเจ้า ประกอบด้วยกลองปูเจ้า ฉาบใหญ่และฆ้องชุด ซึ่งมีขนาดต่างๆ กัน 3 ใบ มีเสียงไล่ระดับกันวงกลองปูเจ้า เป็นวงดนตรีแบบของชาวไทใหญ่ นิยมใช้บรรเลงประกอบ การแห่ครัวทาน ประกอบการฟ้อนดาบฟ้อนโต ถ้าเป็นการบรรเลงโดยที่ไม่ได้ใช้ประกอบ การแสดงอะไร มักมีลีลาการตีโดยใช้ทั้งศอก เข่า และเท้า พร้อมกับแสดงท่าทางหยอกล้อ ระหว่างผู้ที่ตีฉาบกับกลอง

ภาพที่ 19 ที่มา : http://dontrizaclub.blogspot.com/2009/12/blog-post_8135.html

วงกลองเต่งถึง (ปาดก้อง)

หรือมีชื่อเรียกอีกหลายชื่อว่า วงพาทย์ วงพาทย์ค้อง (อ่าน “ปาดก้อง”) หรือ วงแห่ (ศพ) เป็นต้น สามารถเปรียบได้กับ “วงปี่พาทย์มอญ” แบบของภาคกลาง นั้นเอง เครื่องดนตรีประกอบด้วย พาทย์เอก (ระนาดไม้เอก) พาทย์ทุ้ม (ระนาดไม้ทุ้ม) พาทย์เหล็ก (ระนาดเหล็ก) พาทย์ค้อง (ฆ้องวง) กลองเต่งถึง (ตะโพนมอญ) หรือกลองโป่งปึง กลองตัด (กลองขนาดเล็ก) แฉหลวง แฉน้อย ฉิ่ง สว่า (ฉาบ) และ กรับ นิยมบรรเลงในการชกมวย งานศพ งานทรงเจ้า และในงานฟ้อนผีผด-ผีเมง วงกลองเต่งถึงชาวลำปางเรียกววงปี่พาทย์พื้นบ้านของตนว่าวงพาทย์บางครั้งเรียกว่าวงกลองทั้งทั้งอันเป็นการเรียกตามเครื่องดนตรีคือกลองทั้งทั้งหรือตะโพนมอญซึ่งเป็นเครื่องขึ้นเด่นในวงที่ให้เสียงกระหึ่มกังวานได้ยืนในระยะไกล

ใบกิจกรรมที่ 4

เรื่อง วงดนตรีพื้นบ้านภาคเหนือ

จุดประสงค์

1. สามารถเขียนแผนผังวงดนตรีพื้นบ้านภาคเหนือพร้อมทั้งอธิบายได้ว่าประกอบด้วยเครื่องดนตรีพื้นบ้านภาคเหนือใดบ้าง
2. สามารถบอกได้ว่าวงดนตรีพื้นบ้านภาคเหนือแต่ละวงใช้แสดงเนื่องในโอกาสใด

วัสดุอุปกรณ์และสื่อการเรียนรู้

1. ชุดกิจกรรม
2. แผ่นภาพวงดนตรีพื้นบ้านภาคเหนือ

วิธีปฏิบัติกิจกรรม

ให้นักเรียนเขียนแผนผังวงดนตรีพื้นบ้านภาคเหนือพร้อมอธิบายว่าประกอบด้วยเครื่องดนตรีพื้นบ้านภาคเหนือใดบ้างและใช้แสดงในโอกาสใด

ใบกิจกรรมที่ 4.1

ให้นักเรียนเขียนแผนผังการจัดวงดนตรีพื้นบ้านภาคเหนือ พร้อมทั้งอธิบายว่าประกอบด้วยเครื่องดนตรีพื้นบ้านภาคเหนือใดบ้าง และใช้แสดงในโอกาสใด

ใบความรู้

เรื่อง การแสดงพื้นบ้านภาคเหนือ

การแสดงพื้นบ้าน หมายถึง การแสดงที่เกิดขึ้นตามท้องถิ่นและตามพื้นที่ต่างๆ ของแต่ละภูมิภาค โดยอาจมีการพัฒนา คัดแปลงมาจากการละเล่นพื้นบ้านของท้องถิ่นนั้นๆ

การแสดงพื้นบ้าน เป็นมรดกทางวัฒนธรรมอันล้ำค่า ที่บรรพบุรุษไทยได้สั่งสม สร้างสรรค์ และสืบทอดไว้เป็นเอกลักษณ์ประจำชาติ เพื่อให้รุ่นลูกรุ่นหลานได้เรียนรู้และรักในคุณค่าในศิลปะไทยในแขนงนี้ เกิดความภาคภูมิใจในความเป็นไทย และพร้อมที่จะช่วยสืบทอด จรรโลง และธำรงไว้เป็นสมบัติของชาติสืบไป

กล่าวได้ว่าการแสดงพื้นเมืองในแต่ละภาคจะมีลักษณะที่คล้ายคลึงกันในเรื่องของมูลเหตุแห่งการแสดง ซึ่งแบ่งออกได้ดังนี้

1. แสดงเพื่อเซ่นสรวงหรือบูชาเทพเจ้า เป็นการแสดงเพื่อแสดงความเคารพต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ หรือเซ่นบวงสรวงดวงวิญญาณที่ล่วงลับ
2. แสดงเพื่อความสนุกสนานในเทศกาลต่างๆ เป็นการรำเพื่อการรื่นเริงของกลุ่มชนตามหมู่บ้าน ในโอกาสต่างๆ หรือเพื่อเกี่ยวพาราสีกันระหว่าง ชาย – หญิง
3. แสดงเพื่อความเป็นสิริมงคล เป็นการรำเพื่อแสดงความยินดีในโอกาสต่างๆ หรือใช้ในโอกาสต้อนรับแขกผู้มาเยือน
4. แสดงเพื่อสื่อถึงเอกลักษณ์ของท้องถิ่นอันเกี่ยวกับการประกอบอาชีพ และวัฒนธรรมประเพณีเพื่อสร้างชื่อเสียงให้เป็นที่รู้จัก

การแสดงพื้นบ้านภาคเหนือ ศิลปะการแสดงทางภาคเหนือ เป็นลักษณะศิลปะที่มีการผสมผสานกันระหว่างชนพื้นเมืองชาติต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นไทย

ล้านนา ไทยใหญ่ เจี้ยว รวมถึงพวคม้าที่เคยเข้ามาปกครองล้านนาไทย ทำให้นาฏศิลป์หรือการแสดงที่เกิดขึ้นในภาคเหนือมีความหลากหลาย แต่ยังคงมีเอกลักษณ์เฉพาะที่แสดงถึงความนุ่มนวลของท่วงท่า และทำนองเพลงประกอบกับความไพเราะของเครื่องดนตรีประเภทเครื่องดีด สี ตี เป่า ที่มีความเด่นชัด ไม่ว่าจะเป็น สะล้อ ซอ ซึง และกลอง ที่ปรากฏอยู่ในการฟ้อนประเภทต่างๆ รวมทั้งการแสดงที่มีความเข้มแข็ง หนักแน่นในแบบฉบับของการตีกลองสะบัดชัย และการตบมะผาบ

การแสดงพื้นบ้านภาคเหนือนอกจะมีลักษณะเป็นแบบพื้นเมืองเดิม ไทยล้านนา ไทยใหญ่ เจี้ยวรวมถึงพม่า ผสมกันอยู่แล้ว ยังมีลักษณะการแสดงของภาคกลางรวมอยู่ด้วย ทั้งนี้สืบเนื่องมาจากการที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงมีพระชายา พระนามว่าเจ้าดารารัศมี พระราชธิดาของพระเจ้าอินทวิชยานนท์และเจ้าแม่ทิพเกสร เจ้าเมืองเชียงใหม่ ทำให้อิทธิพลการแสดงของภาคเหนือในสมัยพระราชชายาเจ้าดารารัศมีมีลักษณะของภาคกลางปะปนอยู่บ้าง ทำให้สามารถแบ่งลักษณะการแสดงพื้นบ้านภาคเหนือได้เป็น 3 ลักษณะ

1. ลักษณะการฟ้อนแบบพื้นบ้านเดิม เป็นการแสดงที่มีอยู่ตามท้องถิ่นทั่วไป เช่น ฟ้อนครวทาน ฟ้อนเล็บ ฟ้อนเทียน เป็นต้น
2. ลักษณะการฟ้อนที่ได้รับอิทธิพลจากชาติอื่น อาทิ พม่า ไทยใหญ่ เจี้ยว เช่น ฟ้อนไต ฟ้อนโต ฟ้อนเจี้ยว เป็นต้น
3. ลักษณะการฟ้อนแบบกุ่มหลวง เป็นการฟ้อนที่เกิดขึ้นในกลุ่มของพระราชชายาเจ้าดารารัศมี ซึ่งมีลักษณะการฟ้อนของภาคกลางผสมอยู่ เช่น ฟ้อนม่าน ม้วยเชียงตา ฟ้อนน้อยใจยา เป็นต้น

ปัจจุบันการแสดงพื้นบ้านภาคเหนือ วิทยาลัยนาฏศิลป์เชียงใหม่ สร้างสรรค์จากท่า และทำนองเพลงพื้นเมืองล้านนา ใช้หัตถกรรมพื้นบ้านเป็นอุปกรณ์ประกอบการแสดง เช่น ฟ้อนผาง ฟ้อนที เป็นต้น

การแสดงพื้นบ้านภาคเหนือ ได้แก่

- ฟ้อนเล็บ เป็นการฟ้อนแบบดั้งเดิมที่มีความสวยงาม โดยผู้ฟ้อนสวมเล็บสี่

ทอง

ภาพที่ 20 ที่มา : <http://sv6.postjung.com/wb/data/575/575939-topic-ix-1.jpg>

- ฟ้อนเทียน เป็นการฟ้อนแบบดั้งเดิมเช่นเดียวกับฟ้อนเล็บ แต่จะฟ้อนเวลา
กลางคืน โดยผู้ฟ้อนจะถือเทียน

ภาพที่ 21 ที่มา : <http://netra.lpru.ac.th/~uraiwan/Web%20Kun%20Tok/a1.gif>

- ฟ้อนเจิง เป็นการฟ้อนที่แสดง ถึงศิลปะการป้องกันตัวด้วยมือเปล่า

ภาพที่ 22 ที่มา : http://s1090.photobucket.com/user/net_nai/media/500_239.jpg.html

- ฟ้อนดาบ เป็นการแสดงถึงศิลปะการป้องกันตัวด้วยมีดดาบ

ภาพที่ 23 ที่มา : <http://f.ptcdn.info/395/020/000/1403419326-chi1-o.jpg>

- ฟ้อนเงี้ยว เป็นการแสดงพื้นเมืองของชาวเขาเผ่าหนึ่ง เรียกว่า เงี้ยว มี
ภูมิลำเนาอยู่ทางภาคเหนือ ของไทยแสดงได้ทั้งชุดหญิงชาย และหญิงล้วน ผู้แสดง
จะถือกิ่งไม้ในมือทั้งสองเพื่อปิดเป้าสิ่งที่ไม่ดีให้ออกไป

ภาพที่ 24 ที่มา : <https://sites.google.com/site/ajanthus/fxn-ngeiyw>

- ตบมะผาบ เป็นการฟ้อนด้วยมือเปล่า โดยใช้มือตบไปตามร่างกายด้วย
ความรวดเร็ว เพื่อให้เกิดเสียงดัง

ภาพที่ 25 ที่มา : http://www.oknation.net/blog/home/blog_data/223/15223/images/cr3/07022951.jpg

- ฟ้อนม่านม้ายเชียงตา เป็นการฟ้อนที่พระราชชายา เจ้าดารารัศมีทรงประดิษฐ์ร่วมกับครูช่างฟ้อนของพม่า โดยใช้ทำรำของราชสำนักพม่าผสมท่าฟ้อนโดยใช้ทำรำของสำนักพม่าผสมท่าฟ้อนของไทย

ภาพที่ 26 ที่มา : <http://image.free.in.th/z/ij/121234.jpg>

- ฟ้อนล่องน่าน หรือฟ้อนน้อยใจยา เป็นการฟ้อนเพื่อใช้ประกอบการแสดงละครเรื่องน้อยใจยา มีลักษณะการรำคู่ระหว่างชายกับหญิง

ภาพที่ 27 ที่มา : <http://longnanproject.wordpress.com>

- ฟ้อนสาวไหม เป็นการฟ้อนที่แสดงถึงกรรมวิธีการทอผ้าไหม ซึ่งเป็นอาชีพของชาวไทยภาคเหนือ

ภาพที่ 28 ที่มา : <http://ebook.mtk.ac.th/main/uploads/warawut>

- ฟ้อนเก็บใบชา เป็นการฟ้อนที่แสดงถึงกรรมวิธีการเก็บใบชา ซึ่งเป็นอาชีพของชาวไทยภาคเหนือ

ภาพที่ 29 ที่มา : <http://www.sdlwonga.com/picpost/20090817140603.jpg>

- ฟ้อนปิ่นฝ้าย เป็นการฟ้อนที่นิยมแสดงเพื่อต้อนรับแขกผู้มาเยือน ผู้ฟ้อนจะแสดง
กิริยาเลียนแบบการปั่นฝ้าย

ภาพที่ 30 ที่มา : http://3.bp.blogspot.com/-FjoAx58dAPA/Ud0yXrS_6NI/AAAAAAAAAGw/A80q-IZuucw/s1600/spd_20110217134517_b.jpg

- ฟ้อนหางนกยูง เป็นการฟ้อนที่ใช้หางนกยูงเป็นอุปกรณ์ประกอบ เป็นการ
ฟ้อนเพื่อแสดงเอกลักษณ์ของชาวล้านนา มีหางนกยูงเป็นอุปกรณ์ประกอบการ
แสดง

ภาพที่ 31 ที่มา : <http://i.ytimg.com/vi/KB61MFWY0Eg/maxresdefault.jpg>

- ฟ้อนที คำว่า ที หมายถึง ร่ม เป็นภาษาไต การแสดงนี้นิยมใช้อุปกรณ์มาประกอบลีลานาฏศิลป์ โดยมีท่าฟ้อนเหนือของเชียงใหม่ ผสมกับท่ารำไต มีการแปรแถวและลีลาการใช้ร่มในลักษณะต่างๆที่งดงาม เช่น การถือร่ม การหุบร่ม การกางร่ม เป็นต้น ดนตรีเป็นดนตรีพื้นเมืองภาคเหนือประสมวง

ภาพที่ 32 ที่มา : <http://topicstock.pantip.com/blueplanet/topicstock>

- ฟ้อนนาง เป็นการฟ้อนโดยใช้ผู้แสดงหญิงล้วน แต่งกายพื้นเมือง อุปกรณ์ประกอบการแสดง คือ ตะคันดินเผาจุดเทียน

ภาพที่ 33 ที่มา : <http://www.nattasampun.com/show-category.php?id=48&group=6>

- ฟ้อนผีมด ฟ้อนผีเม็ง เป็นการบูชาผีบรรพบุรุษ

ภาพที่ 34 ที่มา : <http://www.pixpros.net/forums/attachment.php?attachmentid=397996&stc=1&d=1335461205>

- ฟ้อนกิ่งกะหลา เป็นการฟ้อนเลียนแบบนก มีลักษณะเป็นการรำคู่ เกี่ยวพาราสีหรือหยอกล้อเล่นหัวกัน

ภาพที่ 35 ที่มา : <http://f.ptcdn.info/917/001/000/1360030003-lo-o.jpg>

ใบกิจกรรมที่ 5

เรื่อง การแสดงพื้นบ้านภาคเหนือ

จุดประสงค์

1. สามารถอธิบายลักษณะการแสดงพื้นบ้านภาคเหนือได้
2. สามารถระบุได้ว่าการแสดงพื้นบ้านภาคเหนือแต่ละชุดใช้แสดงในโอกาสใด และมีเอกลักษณ์อย่างไร

วัสดุอุปกรณ์และสื่อการเรียนรู้

1. ชุดกิจกรรม
2. ภาพการแสดงพื้นบ้านภาคเหนือ

วิธีปฏิบัติกิจกรรม

1. ให้นักเรียนแบ่งกลุ่ม กลุ่มละ 4 คน หาแผ่นภาพเกี่ยวกับการแสดงพื้นบ้านภาคเหนือ
2. นำมารวบรวมเป็นสมุดภาพ

ใบกิจกรรมที่ 5.1

หาภาพการแสดงพื้นบ้านภาคเหนือ มาจัดทำเป็นสมุดภาพพร้อมตกแต่งให้
สวยงาม

แบบทดสอบหลังเรียนชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง ดนตรีสี่ภาค
ชุดที่ 2 ดนตรีพื้นบ้านภาคเหนือ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6
โรงเรียนเทศบาลวัดไทรเหนือ สำนักงานการศึกษาเทศบาลนครนครสวรรค์

คำชี้แจง ข้อสอบเป็นแบบปรนัยเลือกตอบมีทั้งหมด 10 ข้อ

คำสั่ง ให้นักเรียนเลือกคำตอบที่ถูกต้องที่สุดเพียงคำตอบเดียวและทำเครื่องหมาย X ลง
ในกระดาษคำตอบ

1. ลักษณะเครื่องดนตรีวงสะล้อ,ซอ,ซึง ส่วนใหญ่เป็นเครื่องดนตรีประเภทใด
 - ก. ดิด
 - ข. ดี
 - ค. ดี
 - ง. ข้อ ก และ ข ถูก
2. ข้อใดที่ไม่ใช่เครื่องดนตรีที่ใช้บรรเลงในวงดนตรีพื้นบ้านภาคเหนือ
 - ก. กลองสะบัดชัย
 - ข. กลองแอว
 - ค. กลองชาตรี
 - ง. กลองตะโกล์โปด
3. ดนตรีพื้นบ้าน มีลักษณะอย่างไร
 - ก. ทำนองเศร้าสร้อย
 - ข. เนื้อร้องเป็นภาษาท้องถิ่น
 - ค. ใช้เครื่องดนตรีหลายชิ้น
 - ง. เนื้อร้องเป็นภาษากลาง

4. เครื่องดนตรีชนิดใดเป็นเครื่องดนตรีพื้นบ้านภาคเหนือ

- ก. แคน
- ข. กลองโนรา
- ค. สะล้อ
- ง. พิณ

5. ดนตรีพื้นบ้าน สะท้อนให้เห็นอะไรบ้าง

- ก. วิถีชีวิตของคนในท้องถิ่น
- ข. ประวัติของคนเล่นดนตรี
- ค. ความหมายของเนื้อเพลง
- ง. ความไพเราะของเพลง

6. การแสดงในข้อใดเป็นการแสดงของภาคเหนือ

- ก. แข่งกระบี่
- ข. รำโนรา
- ค. พม่ากลองยาว
- ง. ฟ้อนเล็บ

7. ข้อใดคือวงดนตรีพื้นบ้านภาคเหนือ

- ก. วงกาหลอ
- ข. วงโปงลาง
- ค. วงกลองยาว
- ง. วงกลองแอว

8. วง “ปาดก้อง” ถ้าเปรียบกับวงดนตรีภาคกลางเปรียบได้กับวงดนตรีวงใด

- ก. วงปี่พาทย์ไม้แข็งเครื่องคู่
- ข. วงมโหรี
- ค. วงปี่พาทย์ไม้นวม
- ง. วงปี่พาทย์มอญ

9. สมัยก่อนกลองสะบัดชัยมีหน้าที่อย่างไร

- ก. ใช้ตีเล่นในกลุ่มหมู่บ้าน
- ข. ใช้ตีแข่งขัน
- ค. ใช้ตีตอนออกรบ
- ง. ใช้ตีจับสาว

10. ข้อใดไม่ใช่จังหวะของกลองสะบัดชัยในอดีต

- ก. จังหวะชัยเกรี
- ข. จังหวะชัยคติ
- ค. จังหวะชนะมาร
- ง. จังหวะสามชั้น

กระดาษคำตอบ

แบบทดสอบหลังเรียนชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่องดนตรีสี่ภาค

ชุดที่ 2 ดนตรีพื้นบ้านภาคเหนือ ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

ชื่อ-สกุล.....ชั้น.....เลขที่.....

ข้อที่	ก	ข	ค	ง
1				
2				
3				
4				
5				
6				
7				
8				
9				
10				

คะแนนเต็ม 10 คะแนน

คะแนนที่ได้..... คะแนน

บรรณานุกรม

- พงษ์ศิลป์ อรุณรัตน์.(2554). **ปฐมบทดนตรีไทย**. พิมพ์ครั้งที่ 2. นครปฐม : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร พระราชวังสนามจันทร์.
- พงษ์ศิลป์ อรุณรัตน์.(2554). **มโหรีวิจักษ์**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : บริษัท จรัสสินทวงศ์การพิมพ์ จำกัด.
- สมพันธ์ เพชรสมและคณะ. **ศิลปะ ป.6**. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพฯ : อักษรเจริญทัศน์
- เอกรินทร์ สัมมาศาลและคณะ. **สื่อการเรียนรู้สาระพื้นฐาน ชุดแม่บทมาตรฐานหลักสูตรแกนกลาง**
ดนตรี-นาฏศิลป์ ป.6 ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551. กรุงเทพฯ :
อักษรเจริญทัศน์
- เครื่องดนตรีพื้นบ้าน**. [ระบบออนไลน์] แหล่งที่มา <http://dontrizaclub.blogspot.com>
(28 สิงหาคม 2556)
- สุดารัตน์ สาलगาม. **ดนตรีพื้นบ้านภาคเหนือ**. [ระบบออนไลน์] แหล่งที่มา
<https://sites.google.com/site/bowlover0018> (30 กันยายน 2556)
- ดนตรีพื้นบ้านภาคเหนือ**. [ระบบออนไลน์] แหล่งที่มา
<http://www.kwksch.ac.th/art/dontreetail.html> (26 สิงหาคม 2556)
- เพลงพื้นบ้านภาคเหนือ การละเล่นพื้นบ้านภาคเหนือ**. [ระบบออนไลน์] แหล่งที่มา
<http://blog.eduzones.com/jipatar/85856> (2 กันยายน 2556)

คำนำ

ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง คนตรีสี่ภาค กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ (สาระดนตรี) ชุดที่ 2 คนตรีพื้นบ้านภาคเหนือ ชุดนี้จัดทำขึ้นตามมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ วิชาดนตรี หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 เพื่อใช้เป็นแนวทางในการจัดการเรียนรู้และการพัฒนาการเรียนการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ วิชาดนตรี ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ข้าพเจ้าได้ศึกษาค้นคว้า ดำเนินการวิเคราะห์ หลักสูตร ศึกษาบริบทเกี่ยวกับเนื้อหาสาระ และความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียน รวบรวมข้อมูลทั้งจากเอกสาร เทคโนโลยีสารสนเทศต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง อีกทั้งยังได้หาข้อมูลจากแหล่งเรียนรู้ต่างๆ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้อย่างเต็มศักยภาพ

ข้าพเจ้าหวังเป็นอย่างยิ่งว่าชุดกิจกรรมนี้ จะเป็นประโยชน์ต่อการจัดการเรียนรู้ และมีส่วนสำคัญในการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ วิชาดนตรีแก่ผู้ที่ทำการศึกษาได้เป็นอย่างดี

นคร ชอบดี

คำชี้แจง

ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง คนตรีสี่ภาค กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ (สาระดนตรี) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 หน่วยการเรียนรู้ที่ 6 วิวัฒนาการดนตรีไทย จัดทำขึ้นตามมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ วิชาดนตรี หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 ประกอบด้วย ชุดกิจกรรม ทั้งหมด 5 ชุด ดังนี้

- ชุดที่ 1 ปฐมบทดนตรีไทย
- ชุดที่ 2 ดนตรีพื้นบ้านภาคเหนือ
- ชุดที่ 3 ดนตรีพื้นบ้านภาคกลาง
- ชุดที่ 4 ดนตรีพื้นบ้านภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
- ชุดที่ 5 ดนตรีพื้นบ้านภาคใต้

ในการจัดทำชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง คนตรีสี่ภาค กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ (สาระดนตรี) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 นี้ได้รับความอนุเคราะห์และร่วมมืออย่างดียิ่งจากคณาจารย์ ผู้เชี่ยวชาญ ผู้ทรงคุณวุฒิต่างๆ จึงขอขอบคุณไว้ ณ ที่นี้ และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง คนตรีสี่ภาคนี้อจะเป็นประโยชน์แก่นักเรียนและผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย เพื่อช่วยเพิ่มศักยภาพในการจัดการศึกษา ให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลเพิ่มขึ้น

นคร ชอบดี

สารบัญ

หน้า

คำนำ

คำชี้แจง

ชุดกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับนักเรียน

คำแนะนำการใช้ชุดกิจกรรมสำหรับนักเรียน	1
จุดประสงค์การเรียนรู้	2
แบบทดสอบก่อนเรียนชุดที่ 2	3
สาระสำคัญ	7
ประวัติความเป็นมาของดนตรีพื้นบ้านภาคเหนือ	8
เครื่องดนตรีพื้นบ้านภาคเหนือ	11
เพลงดนตรีพื้นบ้านภาคเหนือ	25
วงดนตรีพื้นบ้านภาคเหนือ	31
การแสดงพื้นบ้านภาคเหนือ	40
แบบทดสอบหลังเรียนชุดที่ 2	52
บรรณานุกรม	56

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
ภาพที่ 1 วงชะลื้อ-ชิง	10
ภาพที่ 2 ชิง	11
ภาพที่ 3 พินปียะ	12
ภาพที่ 4 สะลื้อ	13
ภาพที่ 5 กลองสะบัดชัยโบราณ	14
ภาพที่ 6 กลองเต่งถึง	15
ภาพที่ 7 ตะโล้ดโป้ด	15
ภาพที่ 8 กลองตึงโนง	16
ภาพที่ 9 ขลุ่ย	17
ภาพที่ 10 ขลุ่ยอู้ ขลุ่ยเพียงออ ขลุ่ยหลีบ	18
ภาพที่ 11 ปี่	19
ภาพที่ 12 ปี่แน	20
ภาพที่ 13 วงชะลื้อ-ชิง	31
ภาพที่ 14 วงปี่ชุม	32
ภาพที่ 15 วงแห่กลองตึงโนง	33
ภาพที่ 16 วงกลองสะบัดชัย	34
ภาพที่ 17 วงกลองมอญเซิง	35
ภาพที่ 18 วงกลองปู่เจ	36
ภาพที่ 19 วงกลองเต่งถึง	37
ภาพที่ 20 ฟ้อนเล็บ	42
ภาพที่ 21 ฟ้อนเทียน	42
ภาพที่ 22 ฟ้อนเจิง	43
ภาพที่ 23 ฟ้อนดาบ	43
ภาพที่ 24 ฟ้อนเงี้ยว	44

สารบัญภาพ (ต่อ)

ภาพที่	หน้า
ภาพที่ 25 ตบมะผาบ	44
ภาพที่ 26 ฟ้อนม่านม้ายเชียงตา	45
ภาพที่ 27 ฟ้อนล่องน่าน	45
ภาพที่ 28 ฟ้อนสาวไหม	46
ภาพที่ 29 ฟ้อนเก็บใบชา	46
ภาพที่ 30 ฟ้อนปั่นฝ้าย	47
ภาพที่ 31 ฟ้อนหางนกยูง	47
ภาพที่ 32 ฟ้อนที	48
ภาพที่ 33 ฟ้อนผาง	48
ภาพที่ 34 ฟ้อนผีมด ผีเม็ง	49
ภาพที่ 35 ฟ้อนกิ่งกะหลา	49